

Відомий громадський і банківський діяч України початку ХХ століття і доби національно-державного відродження 1917—1920 рр. Володимир Вікторович Ігнатівич народився 1883 року. Рано прилучився до українського національно-визвольного і культурницького руху. Наприкінці ХІХ століття, ще молодого людиною, став членом “Старої громади” у Києві. З 1901 року працював у Київській конторі Держбанку, залишаючись одночасно касиром “Старої громади” аж до її ліквідації. Євген Чикаленко характеризував його як “широкого українця” [6].

У березні 1917 р. В.Ігнатівича запрошено до співпраці у спеціальній підкомісії Шкільної комісії міської ради Києва, яка мала розробити план запровадження української мови у школах міста [2]. То був рік розквіту українського політичного життя, рік народження Української Народної Республіки. У грудні В.Ігнатівич стає членом-засновником Української федеративно-демократичної партії. Ця партія спочатку не підтримувала ідеї повної самостійності України, обстоюючи автономію у складі Росії. Проте війна з більшовиками 1917—1918 рр. змусила багатьох поміркованих у цьому питанні політичних діячів, серед яких були й провідники Центральної Ради, переглянути ставлення до питання державної незалежності. Змінилися щодо цього і погляди В.Ігнатівича. Керівництво УНР уже наприкінці 1917 року взяло курс на економічно-фінансову самостійність від Петрограда, а з виданням Центральною Радою ІV Універсалу — і на самостійність політичну. 22 грудня 1917 р. Центральною Радою ухвалила Закон “Про перетворення Київської контори Государственного банку Росії на Український Державний банк” [2]. Утім, перейменування Київської контори імперського Держбанку в Український державний банк ще не означало його реального заснування. Не було вироблено статуту Держбанку, не сформовано ні основного, ні запасного фондів, навіть не налагоджено роботу центральної бухгалтерії, як і зв’язків із провінційними відділеннями, котрі фактично діяли автономно. У березні 1918 року після повернення Центральної Ради до Києва цю важливу для незалежного існування країни фінансову установу очолює Володимир Ігнатівич. Він обіймає посаду виконуючого обов’язки директора Державного банку УНР.

Після перевороту 29 квітня 1918 р. на чолі з П.Скоропадським та проголошення Української Держави у формі Гетьманату, відразу по створенні геть-

манського уряду міністр фінансів А.Ржепецький заявив газеті “Відродження”, що намагатиметься обновити банківський апарат у формі Державного та приватних банків [4]. За нової влади виконуючим обов’язки директора Українського державного банку було залишено В.В.Ігнатівича (пізніше його затвердили директором), тож виконання цього завдання лягло саме на його плечі.

Український державний банк довелося засновувати практично заново. Водночас із роботою щодо юридично-фінансового забезпечення головного банківського закладу країни вживалися заходи для відновлення зв’язку з конторами і відділеннями, налагодження роботи центральної бухгалтерії, формування штат службовців тощо. Підготовчий етап тривав до початку серпня 1918 року. 6 серпня 1918 р. П.Скоропадський затвердив Закон “Про встановлення роспису платні службовцям у конторах і відділах Державного банку” (закон набував чинності із 1 червня 1918 року), “щоб з того часу видачу добових та процентних додаткових грошей було припинено” [5].

Офіційно Український державний банк засновано 10 серпня 1918 року, коли гетьман підписав Закон “Про затвердження Статуту Українського Державного банку і асигнування коштів до його основного капіталу” [3]. Призначення і завдання Державного банку сформульовано у параграфі статуту: “Український державний банк має на меті полегшення грошового обороту,

допомогу шляхом короткострочного кредиту державному торгу, промисловості і сільському господарству на Україні, а також забезпечення грошової системи” [5].

Офіційно Державний банк підпорядковувався міністрові фінансів, а директор здійснював безпосереднє керівництво його діяльністю. Крім того, він доручав проведення операцій із золотом та процентними паперами, а також окремих операцій за рахунок Держскарбниці чи різних відомств і установ. Загальне управління Держбанком доручалося Раді банку та його директорів. При Раді банку під безпосереднім провідом директора функціонували: 1) віділ кредитових білетів; 2) віділ місцевих інституцій; 3) центральна бухгалтерія; 4) центральна канцелярія. Директор банку водночас був головою його Ради, до якої входили директор Кредитової канцелярії, три представники від Міністерства фінансів, два — від Протофісу, по одному представнику від Держконтролю, Міністерства торгу і промисловості,

кооперації, київського Біржового комітету і від Краєвого Союзу хліборобів-землевласників. За розпорядженням міністра фінансів до Ради могли запрошуватися представники відповідних відомств, справи яких розглядалися. При потребі Голова Ради Держбанку міг також на власний розсуд запрошувати на засідання необхідних осіб із правом дорадчого голосу.

Як директорів Державного банку В.Ігнатівичу належала виконавча влада також у

Володимир Ігнатівич — директор Українського державного банку

Серію публікацій про відомих діячів, які закладали підвалини банківської системи України (див. П. Гай-Нижник. Український державний банк // Вісник НБУ. — 2003. — № 2. — С. 70—71; П. Гай-Нижник. Михайло Кривецький — перший директор Українського державного банку та Української державної скарбниці // Вісник НБУ. — 2003. — № 3. — С. 65), продовжує оповідь про Володимира Ігнатівича.

Павло Скоропадський — гетьман України (29.04 — 14.11.1918 рр.).

Українська Держава. Кредитові білети уряду гетьмана Скоропадського.
2, 10, 100, 500, 1000 і 2000 гривень (аверси). Введені в обіг із жовтня 1918 року.
На всіх банкнотах — підпис директора Українського державного банку
Володимира Ігнатовича.

справах, які не були доручені місцевим інституціям банку, а розпорядча — сягала повноважень, які не підлягали компетенції міністра фінансів і Ради Держбанку. Зокрема, згідно зі Статутом Українського державного банку до обов'язків директора входили: 1) загальне керівництво банком і догляд за доладністю справоведення, за виконанням умов статуту і наказів банку, а також за цілісністю всіх його кас і коштовностей; 2) зносини і листування від імені банку; 3) кадрові питання; 4) призначення ревізій і відряджень службовців для службових справ; 5) розпорядження витратами з правом переміщувати кредити в межах, зазначених при затвердженні щорічного обрахунку; 6) складання і подача річного обрахунку і справоздання банку; 7) управління згідно зі вказівками міністра фінансів операціями, що доручалися банкові за рахунок Держскарбниці, а також операціями із золотом і процентними паперами, які належать банкові й ощадкасам; 8) завідування окремими операціями, які за дорученням міністра фінансів накладаються на обов'язки банку з позиками, конверсіями тощо.

Директора Держбанку призначав Ге-

тман за пропозицією міністра фінансів. Посадові класифікації керівників Держбанку та розряди (ранги) банківських працівників визначалися окремим "Тимчасовим нормальним росписом окладів утримання і клас посад службовців у Центральному управлінні Українського Державного банку" [5]. Посада директора Держбанку, наприклад, відповідала IV класу і II пенсійному розряду, проте розмір пенсії директора не був фіксованим, а визначався урядом.

За час свого директорства В.Ігнатович синував шість банкнот незалежної України гривневого номіналу. Він зробив значний внесок у заснування національного банку України, налагодження його плідної діяльності та розбудову української банківської і фінансової системи. Держбанк був однією з двох державних установ (поряд із Державною скарбницею), за допомогою яких міністр фінансів керував вітчизняною грошовою системою. Держбанк дбав про забезпечення грошової системи через випуск кредитових білетів і був, відповідно, емісійним державним банком. За Гетьманату 1918 р. Держбанк спільно із Міністерством фінансів провадив активну роботу щодо фор-

мування в Україні власної фінансової системи і виходу країни з російської рубльової зони. Через Державний банк, очолюваний В.Ігнатовичем, уряд Української Держави у 1918 році здійснював міжнародні фінансові трансакції (зокрема з Німеччиною та Австро-Угорщиною). Свою повнокровну операційну діяльність Український державний банк розпочав 2 вересня 1918 року як центральний національний банк та депозитний банк банків.

В.Ігнатович був членом української делегації на мирних переговорах Української Держави з РРФСР, брав участь в укладенні торговельно-консулярного договору з урядом Кубані у 1918 році. Він також брав участь (як за УНР, так і за Гетьманату) у роботі фінансових комісій України, Німеччини та Австро-Угорщини на переговорах щодо встановлення розрахункового курсу валют цих країн.

З відновленням у грудні 1918 року УНР В.Ігнатович ще близько півроку залишався на посаді директора Державного банку. Під час наступу більшовиків він організував евакуацію банку в січні 1919 року з Києва на захід України.

По закінченні україно-більшовицької і громадянської воєн Володимир Ігнатович разом із дружиною (пані Хорунжинською, сестрою Івана Франка) залишився на посаді Батьківщині. Він працював в Українській академії наук у Києві. Тут і закінчив нелегкий земний шлях — 1928 року в розквіті життєвих і творчих сил В.Ігнатович помер [1].

Література

1. Белінг Д. Я був учасником масонської ложі в Києві... // Генеза. — 1997. — № 1. — С. 144—145.
2. Гнатишак М. Державні гроші України 1917—1920 років. Ілюстрований історично-іконографічний нарис. — Клівленд: Український музей-архів, 1974. — 179 с.
3. Державний вістник. — 1918. — 17 серпня.
4. Дорошенко Д. Історія України 1917—1923 рр. — Т. 2. Українська гетьманська держава. — Ужгород, 1930. — 272 с.
5. Статут Українського Державного Банку. — К.: Державний вістник, 1918. — 13 с.
6. Чикаленко Є. Спогади (1861—1907). — Нью-Йорк, 1955. — С. 299—300.

Павло Гай-Нижник,

провідний науковий співробітник
Науково-дослідного фінансового
інституту при Міністерстві фінансів
України. Кандидат історичних наук.